

Yabancılara Türkçe Öğretiminin Güncel Sorunları

Muhammet MEMİŞ

3. Baskı

Doç. Dr. Muhammet MEMİŞ

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNİN GÜNCEL SORUNLARI

ISBN 978-625-7676-45-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

PegemAkademiYayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Şubat 2021, Ankara

3. Baskı: Eylül 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Bu kitap, “*Türkçem benim ses bayrağım.*” ve “*Türkçenin çekilmediği yerler vatanıdır.*” düsturunu daima içinde taşıyan bir Türk olarak, Türk dili bayrağını daha yükseklerle çekmek ve güzel kokulu Türkçemizden Dünya üzerinde yaşayan herkese bir demet sunabilmek üzere yürütölen çalışmalara naçizane bir katkı sunmayı boynumun borcu bildiğim için kaleme alınmıştır.

Dünyanın en köklü dillerinden olan Türkçenin yabancı-ikinci dil olarak öğretim serüveni, Orta Avrupadan Çin'e kadar uzanan gönül coğrafyamızda büyük Türk bilgini Kâşgarlı Mahmut'tan günümüze kadar kesintisiz olarak devam edegelmiş, Türkçenin modern dil öğretim yaklaşım ve yöntemleriyle öğretimi ise 90'lı yıllarda başlamış, 2010'dan sonra “Dünya Dili Türkçe” ölküsüyle hem yurt içinde hem de yurt dışında büyük bir ivme kazanmıştır. Güçlenen Türkiye, gelişen teknoloji ve küreselleşen dünya sayesinde Türkçenin sedası coğrafi olarak çok uzaklardaki yerlere ulaşmaya başlamıştır.

Modern anlamda yaklaşık 30 yıllık bir geçmişe sahip olan yabancılara Türkçe öğretiminin görece yeni bir alan olması ise çözüm bekleyen birçok sorunu beraberinde getirmiştir.

Elinizdeki bu kitapta, yabancılara Türkçe öğretiminin çözüm bekleyen güncel sorunları, Türkçe öğretiminin statüsü ve amaçları, Türkçe öğretiminde rol alan kurumlar ve idareciler, öğreticiler, öğrenenler, idari uygulamalar, öğretim uygulamaları, materyaller, seviye tespit, kur ve yeterlik sınavları, öğretici ve öğrenen sertifikaları ile bu alanda yürütölen akademik çalışmalar çerçevesindeki on sekiz (18) üst başlık altında, yazarın bu alandaki akademik birikimi, gözlemleri ile yurt içi ve yurt dışındaki saha tecrübelerinden hareketle ele alınmaya çalışılmış, sorunların çözümü için kısa ve uzun vadede gerçekleştirilebilecek önerilerde bulunulmuştur.

Kitabın, yabancılara Türkçe öğretimi alanında daha önce fark edilmiş sorunların yanı sıra, alan yazında henüz net bir biçimde ifa-

de edilmemiş sorunları dile getirmesi ve odaklanması gereken noktalara dikkat çekmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

On yıllık saha tecrübesinin bir ürünü olan bu eserin, akademisyen, araştırmacı, öğretici, öğrenci, ders kitabı yazarı, idareci gibi yabancılara Türkçe öğretimi alanının tüm paydaşları için faydalı bir kaynak olacağına inanılmaktadır.

Muhammet MEMİŞ

Samsun, 2021

Doç. Dr. Muhammet MEMİŞ

1987 yılında Gediz/Kütahya'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi UŐak'ta tamamladı. Türkiye 50'ncisi olarak üstün başarı bursu ile kazandığı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2011 yılında mezun oldu. Erasmus değişim programı aracılığıyla Almanya'daki yerel bir gazetede redaktör olarak çalıştı. TİKA Yaz Okulu Projesinde, TOBB ETÜ'de ve Yunus Emre Enstitüsünde staj yaptı. Makedonya ve Bosna Hersek'te yabancılara Türkçe okutmanlığı görevinde bulundu.

2012 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesine araştırma görevlisi olarak atandı ve yüksek lisans eğitimini 2014 yılında burada tamamladı. 2014-2016 yılları arasında Gazi Üniversitesine görevlendirildi ve doktora eğitimini 2018 yılında Gazi Üniversitesinde tamamladı. 2019 yılında doktor öğretim üyesi olarak atandı. 2020 yılında ise doçent olmaya hak kazandı. Çok iyi düzeyde İngilizce ve orta düzeyde Almanca bilen Muhammet MEMİŞ'in Türkçe eğitimi ve öğretimi alanında ulusal ve uluslararası birçok bilimsel yayını bulunmaktadır.

Dil eğitimi ve Türkoloji alanlarında yayın yapan 2 akademik derginin eş editörlüğünü de yürüten MEMİŞ, hâlen Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. 2021-2023 yılları arasında Varşova Üniversitesi Türkoloji bölümünde görev yapan MEMİŞ, birçok kurum bünyesinde 2011 yılından bu yana kesintisiz sürdürdüğü yabancılara Türkçe öğreticiliğinin yanı sıra okuma eğitimi, yazma eğitimi, dil bilgisi öğretimi, yabancılara Türkçe öğretimi, Türkçe ders kitabı incelemeleri, Türkçenin güncel sorunları derslerini vermektedir.

ORCID No: 0000-0001-6037-3958

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Doç. Dr. Muhammet MEMİŞ	v
Giriş.....	1
Türkçenin ve Türkçe Öğretiminin Dünyadaki Statüsü ile İlgili Sorunlar	3
Türkçe Öğretiminin Özel Amaçlarının Net Olarak Ortaya Konulmamış Olması Sorunu	6
Kendi Kendine Yeten Bir Öğrenci Sirkülasyonunun Olmayıışı Sorunu.....	10
Hedef Kitlenin Nitelikleri ile İlgili Sorunlar	14
Yabancı Uyrıklı Öğrenci Kabulü İçin Yapılan Sınav ile İlgili Sorunlar	19
Seviye Tespit, Kur Atlama ve Sertifikalandırma Sınavları ile İlgili Sorunlar	23
Yabancı Dil ve İkinci Dil Kavramlarının Yanlış Kullanımı ve Bu Kullanımın Alan Yazına Yansımaları ile İlgili Sorunlar	34
Akademik Çalışmalar ile İlgili Sorunlar.....	42
Yabancılara Türkçe Öğretimi Lisans Programının Olmaması Sorunu ve Bunun Yol Açtığı Diğer Sorunlar	51
Yabancılara Türkçe Öğretimi Lisans Programı Taslağı	58
Yabancılara Türkçe Öğretimi Alanındaki Öğretim Programları ile İlgili Sorunlar.....	65
Yabancılara Türkçe Öğreticiliğı Sertifika Programları ile İlgili Sorunlar	71
TÖMER'lerin İşleyişi ile İlgili Sorunlar	78
Sınıfların Oluşturulması ile İlgili Sorunlar	85

Öğreticiler ile İlgili Sorunlar.....	95
Yerel Okutmanlar ile İlgili Sorunlar	100
Türkçe Öğretim Setleri ile İlgili Sorunlar.....	103
Akademik Türkçe Öğretimi ile İlgili Sorunlar	109
Koordinasyon ve Akreditasyon Sorunu	121
Yurt Dışına Gönderilen Türkçe Öğreticilerinin Seçimi ve Nitelikleri ile İlgili Sorunlar	126
Kaynaklar.....	133

Giriş

Türk üniversitelerine uluslararası öğrenci kabulüne ilişkin yakın tarihteki ilk atılım 90'lı yılların başında Türk soylu öğrencilerin Türkiye'ye getirilmesi projesi ile olmuştur. 1992 yılında başlatılan *Büyük Öğrenci Projesi* ile Türkiye'deki üniversitelere hatırı sayılır sayıda öğrenci girişi olmuş, başka birçok alanda olduğu gibi bu durum Türkçenin ana dili dışında öğretimi ile ilgili akademik çalışmaların da başlamasını sağlamıştır. Ankara Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezinin (1985) kuruluşu ile birlikte modern anlamda yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarının miladı olarak görülebilecek bu projenin başlangıç tarihinden sonraki 15 yıl boyunca *Büyük Öğrenci Projesi*'nin istenildiği gibi devam ettirilememesi neticesinde akademik anlamda çok fazla dikkat çekmeyen ve üzerine eğilinmeyen bir alan olarak kalan yabancılara Türkçe öğretimi, devlet politikasındaki değişiklikler ile birlikte Yunus Emre Vakfı (2007) ve Yunus Emre Enstitüsünün (2009) kurulmasından sonra yeniden gündeme gelmeye başlamış, Türkiye'nin uluslararası arenada siyasal ve ekonomik açıdan irtifa kazanması, mültecilerin hedef ülkelerinden birine dönüşmesi ve üniversitelerin uluslararası eğitim pazarına yönelmesi neticesinde 2010 sonrası popüler bir alan hâline gelmiştir.

Büyük Öğrenci Projesi'nin uygulamaya konulduğu tarih ile Yunus Emre Enstitüsünün kurulduğu tarih arasında geçen on yedi (17) yılda hem yabancılara Türkçe öğretimi yapan kurumların hem de bu alanda yapılan bilimsel çalışmaların sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. Yukarıda sözü edilen sebeplerle 2010 yılından sonra sürekli olarak artan Türkçe öğrenme talebine istinaden 2010 öncesi yalnızca büyük şehirlerdeki üniversitelerde faaliyet gösteren Türkçe öğretim merkezlerinin sayısı katlanarak 2015 yılında 86'ya, 2018 yılında ise 125'e çıkmıştır. Aynı orandaki artış akademik çalışmaların sayısında, bu alana yönelen akademisyen, öğretici ve öğrenci sayılarında da